

Quan Mallorca va aprendre a desinhibir-se

Als pobles de l'interior i de la costa de Mallorca –societats rurals i marineres estàtiques i aparentment immutables–, en les dècades dels anys 40 i 50 del segle XX la gent vivia gairebé com hi havia viscut un segle abans. O dos, o cinc. Els mateixos costums quotidians, la mateixa concepció del món i de la història, els mateixos valors: tot estava regit per la inèrcia de la tradició i tot estava tutelat pel conservadorisme estricte i sever de l'Església, en aquest cas en la versió extrema del nacionalcatolicisme franquista.

El boom turístic que va produir-se a Mallorca i en el conjunt de les illes Balears a partir de 1955 i, sobretot, a partir de 1960, va fer que aquelles mentalitats tradicionals i aquelles estructures socials seculars fossin substituïdes per unes mentalitats més obertes i unes estructures socials menys repressives. Tot i que el procés de substitució fos tan accelerat que va completar-se en només un parell de dècades –les dels anys 60 i 70–, no va estar exempt de contratemps i de controvèrsies.

Dos llibres breus, rigorosos i ben documentats de l'historiador mallorquí Tomeu Canyelles (Pòrtol, 1984), *Els picadors mallorquins. Seductors i seduïts durant el boom turístic* (2014) i *L'illa desvestida. Moralitat contra nuesa a les platges mallorquines* (2015), ambdós publicats per Leonard Muntaner Editor, expliquen i analitzen aquelles transformacions des del punt de vista de l'impacte que tingueren els turistes, amb el seu comportament desinhibit, en la moral sexual i en els hàbits relacionals dels joves de l'illa.

Dos llibres de l'historiador Tomeu Canyelles analitzen els canvis causats per l'impacte del turisme en la mentalitat i els hàbits dels mallorquins respecte del sexe i la nuesa del cos.

Reportatge de Pere Antoni Pons

L'art de la pica

La figura del "picador" és una de les més representatives de la Mallorca dels anys 60 i 70, si bé no és exclusiva de la realitat mallorquina sinó que se'n troben equivalents en quasi totes les societats més o menys tradicionals que es reinventaren a partir del turisme. (Els picadors del País Valencià eren els "buscos", segons va explicar Raimon en un article a *Destino* publicat als 60.) A Mallorca, diu Tomeu Canyelles, va ser l'escriptor i polític Josep Melià qui va temptejar una primera definició del terme, d'origen incert: "Picador, és a dir, al-lot de pica, o sia, bergantell mallorquí que freqüenta les relacions amoroses de les turistes [...] Ve a ser un *latin lover* nostrat, més modest, no tan romàntic i molt més pragmàtic i materialista".

Segons explica un dels testimonis recollits per Tomeu Canyelles, el del músic Toni Morlà Palazón, autor de *Memòries d'un brusquer*, per fer de picador bastaven "una Vespa i una flassadeta per posar sobre la platja", a més d'una certa "cara dura, decisió i una aparen-

ça poc o molt arregladeta". També era convenient tenir coneixements dels idiomes de les estrangeres, per això no eren pocs els picadors que estudiaven anglès o francès durant l'hivern. Si, malgrat tot, no s'aconseguia dominar cap idioma estranger, sempre es podia recórrer a les frases que els picadors multilingües feien circular, escrites en papers i en transcripció fonètica, per ajudar els seus companys. Les frases més útils eren "Juots yur neim?", "Du yú uont tu dans?" o "In juich joutel ar yú steing?".

Tenorios mallorquins i estrangeres demoníaques

En l'esfera dels afectes i de les relacions sentimentals i sexuals, el conservadorisme nacionalcatòlic es caracteritzava per la repressió i el masclisme, i per l'assimilació entre plaer i pecat. Les mostres d'afecte en públic eren tàcitament prohibides i el sexe fora del matrimoni comportava ineluctablement una penosa condemna a l'infern per a aquells qui el practicaven. Veure una dona jove en una discoteca ballant –o fins i tot en un cafè– era inconcebible.

Quan les autoritats prengueren consciència del formidable potencial turístic de Mallorca, decidiren explotar-lo amb entusiasme. Per això celebraven cada nou èxit amb grans apoteosis: l'augment progressiu dels turistes –si el 1950 en vingueren 98.081, el 1960 en van ser 400.029 i el 1965 s'arribà al 1.080.836–, l'aparició de cada cop més hotels i locals d'oci, el creixement de les construccions al litoral... En paral·lel a la fam de rècords relacionats amb el negoci turístic, també hi havia el propòsit que aquella

nova realitat no *contagiés* la mansa realitat mallorquina. Ja el 1957, Jesús Enciso de Viana, bisbe de Mallorca, va fer pública una pastoral advertint sobre “las costumbres inmorales y no pocas lacras del actual mundo pagano” que es veien a l'estiu.

No hi havia res a fer, però. Si canviava l'illa –el paisatge, els panorames laboral i demogràfic, l'economia–, per força havien de canviar els seus habitants. Les primeres esquerdes, explica Canyelles, es produïren quan els matrimonis estrangers que hi venien de lluna de mel començaren a comportar-se en públic –abraçades, carícies, petons– com no s'hi hauria comportat mai una parella mallorquina.

Va ser a través d'aquelles primeres esquerdes en els costums, en la mentalitat i en la moral tradicionals que tragueren el cap els *picadors*, els quals descobriren en les *estrangeres* un nou tipus de dona. Més alliberades que les sotmeses mallorquines, més curioses i desinhibides perquè provenien de països on no se les havia martellejat amb la idea que no arribar verges al matrimoni era pecat, moltes d'aquelles dones estrangeres arribaven a l'illa amb l'únic objectiu de passar-ho bé. I passar-ho bé volia dir sortir de nit, ballar, beure i, si s'esqueia, conèixer un jove mallorquí i establir-hi una relació –de flirteig o sexual– efímera i sense compromisos. Això va provocar, entre altres efectes, que les mallorquines passessin a ser considerades “estufetes per passar l'hivern” –tal com diu un veterà picador–, en les quals trobaves companyia però difícilment podies consumir l'acte sexual. Pep Alba, guitarrista de Los 5 del Este, ho diu sense embuts: “Quan començaren a venir les estrangeres, fèiem amb elles allò que les mallorquines no feien”.

Per si això fos poc, amb les estrangeres també van arribar els primers bikinis, les primeres minifaldilles i, força més tard, les primeres exhibicions de nuesa –*topless* o integral– a les platges de l'illa. Des del punt de vista de les autoritats polítiques i de la jerarquia eclesiàstica, aquell exhibicionisme carnal feia que la temptació i el perill de perdició ja fossin absoluts. A més, no hi havia manera d'aturar-ho, ni tan sols amb la presència amenaçadora de la policia. Un dia de mitjan anys 60, un policia va acostar-se a una turista austríaca que prenia el sol

Escena de *topless* a Peguera, l'any 1981. Gentilea d'Oscar Pipkin.

en bikini en un platja. El policia la va avisar que allà no estava permès portar banyadors de dues peces, només d'una. La resposta de la turista va ser: “Quina de les dues vol que em tregui?”.

Antoni Cardona Riera, bisbe d'Eivissa, va ser un dels que més va fer per intentar demonitzar les estrangeres. Les titllava de “féminas corrompidas, corruptoras, que, sin cartilla ni reconocimiento médico, vienen para ser lazo de perdición física y moral de nuestra inexperta juventud”.

De l'estigmatització a la mitificació

El que avui fa la impressió de ser material d'un anecdotari bàsicament frívol –la figura dels picadors, l'escàndol generat per la presència de cossos nus o seminus a les platges–, aleshores va causar enceses polèmiques.

Respecte dels picadors, la política seguida per les autoritats i pels mitjans de comunicació va consistir, primer, a considerar-ho un tema tabú i fer com si no existís, en part per por de l'efecte contagi sobre el jovent illenc i en part perquè els escàndols no perjudicassin el negoci turístic. A mesura que el fenomen va anar estenent-se, però, ja no va ser possible continuar ignorant-lo. Canyelles explica que, aleshores, es va passar a retratar els picadors d'una manera despectiva; se'ls qualificava d'individus “parasitaris de moral lleugera” o de “tenorios de vía estrecha, faltos de imaginación y sobrados de vicio”.

Una notícia del diari alemany *Die Zeit* que denunciava les molèsties causades pels picadors a les turistes va encendre totes les alarmes, fins al punt que el diari *Baleares*, premsa del Movimiento, emprengué una campanya amb el lema: →

DESINHIBICIÓ. Una fotografia pertanyent al llibre *Els picadors mallorquins*, procedent de l'arxiu "Perlas i Cuevas". Baix, una fotografia de Josep Vila Coll, gentilesca de Lorenzo Miró i Fotos Antiguas de Mallorca.

→ "Mantengamos limpia Mallorca de picadores y gamberros". Durant mesos, es publicaren editorials i articles d'opinió que denunciaven el fenomen; tampoc van faltar-hi cartes d'alguns picadors penedits. I encara que també va haver-hi cartes ocasionals de picadors que reivindicaven la bondat del seu passatemp, el clima oficial era hostil. L'objectiu era clar: calia protegir el negoci, però també la moral catòlica imperant.

El temps i la història, però, anaven a favor del que representaven els picadors: un sentit lúdic i plaent de la sexualitat en lloc de la repressió i la claustrofòbica noció de pecat que el nacionalcatolicisme

imposava. Ni el tràgic assassinat, una nit d'estiu de 1969, d'una jove sueca de 17 anys a mans d'un cambrer mallorquí, va aturar la normalització positiva de l'art de la pica i d'aquells que el practicaven. En un reportatge de 1974, dos propietaris de discoteques fins i tot argumentaven que els picadors eren beneficiosos per al negoci. Era l'inici del procés de mitificació que la figura del picador ha viscut a Mallorca en les últimes dècades. Els últims quaranta anys, els picadors han aparegut en novel·les, obres de teatre, monòlegs humorístics i cançons, i no han estat pocs els que han contat, en entrevistes per a la premsa o llibres de

memòries, les seves experiències, sovint sobredimensionant (o no) la magnitud de les seves proeses.

La nuesa, el tabú màxim

Més complicat ho van tenir els paladins del nudisme perquè les autoritats i el conjunt de la societat entenguessin que no hi havia res d'ofensiu en l'exhibició del propi cos nu en una platja. Si aconseguir que les platges mixtes, primer, i el bikini, després, es fessin un lloc en l'estiueig de l'Espanya que es pretenia "reserva espiritual de Occidente" ja va ser una tasca d'allò més àrdua –un dels que més va lluitar contra la prohibició del bikini va ser Pedro Zaragoza Orts, alcalde de Benidorm entre 1950 i 1967–, més difícil va ser que les dones no tinguessin problemes per fer *topless*.

A Mallorca, la moda va començar a introduir-s'hi el 1973, segons Canyelles, i els escàndols van ser, d'entrada, considerables. En una carta al diari *Última Hora*, un lector, escandalitzat perquè una estrangera havia pres el sol en *topless* davant una colla de nens, es preguntava: "La moral, aquí, en Mallorca, se mide por la cantidad de tela que le cubre a uno. ¿O no?". El governador civil de les illes Balears a mitjan anys 70, Carlos de Meer, un franquista rampant, va arribar a comparar nudisme i prostitució.

A poc a poc, però, i a pesar de les prohibicions, les multes i els posicionaments contraris de personatges tan poderosos com l'empresari i polític eivissenc Abel Matutes, tant la pràctica del *topless* com, més tard, la del nudisme, aconseguiren ser percebudes amb naturalitat. En una carta pública dirigida el 1978 a les autoritats, un grup de veïns del nucli costaner de la Colònia de Sant Jordi anunciaren el que a la fi acabaria passant: "¿Acaso no se dan cuenta los salvadores de almas ajenas, cruzados y reprimidos sexuales de toda índole, que la batalla contra el cuerpo humano que tienen perdida, como ya perdieron las batallas contra la minifalda, el bikini y el pelo largo?". •